



Most már rajtunk a sor belépni a sorompóba, összetett erővel közreműködni a magas kormány nemesei célú törekvéseinek előmozdítására. Ki felekezies szűkebb körökben állítja a tett mezején előtérbe, az kimutatja: hogy eleibe teszi az érdeket a magasabb célunk; hisz lejárt már tán azon idő, hogy ha az evangélikus katolikkal, a görög keleti hitt reformátussal érintkeznek: azt azért elkarhozottnak higgyük, hisz mindnyájan egy vagyunk a Jézusban.

Kijelölve áll a magas kormány intentionban az út, melyen haladnunk lehet, mely célzatban a nép tódve rejlik, kövessük.

Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül. Isten velünk.

Bartha Károly,  
tatrangi néptanító.

## Egyház és iskola.

Kolozsvár, oct. 1. 1869.

Az erdélyi ref. egyházi főtanács ez évi nagytalálását sept. hó 26., 27- és 28-dik napjain tartotta meg b. Kemény Ferencz 6 nagyméltósága elnöke alatt. Fontos tárgyak voltak tanácskozással kitéve: az egyházi főtanács és zsinatnak képviselői alapon szervezésének, a közéletnek céljait berendezésének, a maros-vásárhelyi jogakademia további meg- vagy fenn nem tartásának kérdései, 3 tanári hely betöltése, s ezek mellett más kisebb fontossággal bíró tárgyak fokozták a közérdekeltséget, s tekintélyes számmal hozták össze a világi és egyházi rend illetékes férfait.

Az első ülés a választások foglalták el. Három tanári helyet és az egyházi főtanács titkári hivatalát kellett betölteni. A M. Vásárhelyről Kolozsvárra áttett Szabó Samu tanár vegytani székére általános többséggel Elek Károly lett megválasztva. Szathmári P. Károly publicistának helyére, ki nagy-nyenyedi tanári állomásáról lemondván, a „Hon” szerkesztőségi irodájába ment át, jeles akadémikus Makkai Domokos választotta be. A szászvárosi algymnasium mellett újabb felállított természettani tanszékre a szép készültéggel Szarvadi Adolf lett választva. A főgyházi tanács mellé rendezett titkárság egyhangulag jogtanár Kolozsvári Sándor lett kikiáltva.

A második ülés idejének nagyobb részét a cultusminiszter egy intézkedése felett felmerült vita foglalta el. A tárgy első tekintetre egyszerűnek látszott, de az előzetesen felette váltott levelezések és tárgyalások, s főleg mindkét részről az elvi felfogáshoz való ragaszkodás által, kissé delicat alakot öltött. A tanfelügyelők kinevezésével a cultusminiszter felkérte a püspököket, miszerint utasítsa a hatósága alatt álló lelkészeket, hogy az illető tanfelügyelők felszólítására a szükséges statisztikai adatokat szolgáltatassák ki. Az eddigi gyakorlat szerint a kormány közvetlenül a főconsistorium vagy a püspök útján, nem saját közvegi által érintkezett a protestáns papsággal, vagy az iskolák előjáróival. A zsinat a közvetett, bár püspöki megrendelés következtében közvetített érintkezésbe is az autonomia sérelmét látta. Senki sem volt az egyházi főtanács tagjai közt, a ki a századokon át reá legnehezebb kisértések közt is megőrzött autonómiából még egy hajszálnyit tért is feladni kívánt

volna. Kimondhatlan jól esett a protestáns egyház és önkormányzata vezérpálcáját oly férfiak kezébe látva, akik nem reméltek, nem is várhatók, de legjobb akarat mellett is bekövetkezhető jogserelmek esetében az egyház jogait megvédeni bátorsággal és türelemmel buzgósággal bírnak napjainkban is.

Végzésé lett: mikép az egyházi főtanács elvi vitákozásokba bocsátkozni nem kíván, a zsinat határozatát s annak értelmében a püspök eljárását tudásul veszi, hogy pedig a statisztikai adatok beszerzéséhez hiány vagy akadály ne legyen, a miniszteri rendeletnek azon elteréssel kíván eleget tétetni, miszerint a lelkészek a táblás kimutatásokat terjesztésük fel pro revisione a püspököknek, ki is azokat megvizsgálván, s mennyibe szükségesnek mutatkoznak, kiigazítván, illető helyeikre a tanfelügyelőknek átszolgáltatás végett visszaküldi.

Ezen tárggyal kapcsolatban nem egy részről, sőt illetékes egyénektől kifejezetten hallottuk azon aggodalmakat, miszerint a határtalan tisztelet s bizalom mellett, melylyel a cultusminiszter személyisége iránt viseltünk, tartani kell az erd. reformátusoknak megújuló összeköttetésekétől, csak azon egy okból is, mert a cultus osztályában az erdélyi protestánsok, főleg reformátusok részéről, avatott szakember, ki ne csak elméleti tudós legyen, hanem a ref. egyház közigazgatási s törvénykezési rendszere practicus ismeretével bírjon, mondhatni jelenleg egy sincsen. Ez méltó aggodalom, a minél eloszlását a kissé tagadhatlanul elhanyagolt erdélyi protestánsok a cultusminiszter úr bölcsességétől s igazságszeretétől jogosan várják.

A harmadik napon legelőbb is a zsinatnak a főgyházi tanácsnak képviselői alapon leendő szervezése tárgyában beadott zsinati törvényjavaslat került szünyegre. Mintán az egyházközösségek s kerületek szervezete már életbe lépve, hogy a tétözet is ezen alapon emeltesse fel, s a képviselői rendszerbe, melynek kellékait általában nélkülözik, beillesztessék, és a századnak, melyben élünk, elodázhatlan kívánalma s protestáns szellemben való befejezése tovább nem halasztható életszüksége egyházunknak. Beható megfontolás s véleményadás végett a beadott terv egy világiakból s egyházi tagokból kinevezett bizottmánynak adatott át.

A nagy-nyenyedi theologiai akademia, maros-vásárhelyi jogakademia és a közéletnek céljait szervező szervezetek tárgyában beadott munkálatnak a közéletnek szervezésére vonatkozó része bővebb megfontolás s tanulmányozás végett kinyomtatni, s a fő egyházitanács tagjai közt kiosztatni határozatott.

Tüzetesebb tanácskozás alá vétetett az, hogy fentartassék-e mostani állásában a maros-vásárhelyi jogakademia, mintán tanterje két tanárának államhivatalba lett átlépése után tetemes csomakulást szenvedett, s szükségesnek ismerteték fentartása, mintán eddig is csak a közéletnek fundussaitól érezhetőleg elvonatkozó áldozatok árán lehetett, és így is oly szegényesen fentartani, hogy a midőn az áldozatot tevő tanácsnak saját szükségleteiktől kell elvonni azt, a mit adnak, az által a mit adhatnak a jogakademia s tanárainak existenciája távolról se lehet biztosítva. El lett ismervé, mikép

egy tanintézetet a másikkal kárával gyámolítani nem is esélyes, nem is kötelességszerű, hogy a füsnyit a közéletnek belterjes erősítésére kell fektetni; mindazáltal a kilátásba helyezett teljes jog-egyetem felállításáig az akademia status quoja fentartandónak határozatott. Azonban, ha azon alapos reményét teljessébe menni látandja az egyházi főtanács, hogy a Kolozsvárt felállítandó egyetem egy s tudomány igényeinek, mint egy szabad államban szabad érzelmi polgárokat nevelni kellett intézet követelményeinek meg fog felelni, akkor a maros-vásárhelyi jogegyetemet meg fogja szüntetni s a fentartására használt örökkel a nevelésügy más céljaira fog rendelkezni.

A nagy-nyenyedi theologicum, seminarium két éves tanfolyama még egy évvel szaporitva, s ennélfogva egy ötödik tanár választása lett szükségessé, mire nézve a candidatio elrendeltetett. Együtt elvileg ki lett mondva az is, hogy mihelyt az enyedi főiskola arra a szükséges tökéletre lesz kiállítani, a 4-dik évi tanfolyam is azonnal be fog állíttatni.

## Napi hírek.

— Király ö Felsége Valeria hercegnővel f. hó 9-kén utazik le Gödöllőre.

— B. Eötvös József közoktatásügyér okt. 1-én 7 órakor este érkezett Szász-Sebebe. A postaház előtt várták a tanács és a kommunális, más hivatalok főnökei, a különböző felekezetek papsága és a tanári kar, kik, az egybegyűlt polgársággal együtt hangos éljenekkel és bohokkal fogadták a minisztert. Legelőbb a sz. ferencziek főnöke üdvözlé a kocsijárból kiszálló útutazó báró Eötvöst.

— A „Herm. Ztg.” szerint Medgyesszék gyűlése sem választá meg a népuszeirő bizottságot, nagy bölcsen kiáltván azt, hogy a miniszter ebbeli rendelete ellenkezik a nemzeti törvényrel. Ép úgy tiltakoztak az ellen is, hogy a köz-igazgatás és igazságszolgáltatás költségei a major-sági pénztárakból fedeztessenek.

— Brassóban a kommunálisgyűlés feliratot intézett a miniszteriumhoz, kérve, hogy a brassó-egyesvári utvonat, mint a forgalomra nézve nagy fontossággal bíró, továbbra is az országutak közé soroztassék.

— Nagy Pista színész, egykor a 11-dik zászlóalj vitéz főhadnagya, folyó hó 3-kán Maros-Vásárhelytől halt el. Barátai gondoskodtak volt a beteg ápolásáról, de nem lehet megmenteni; szép faklyás kísérettel vitték ki az elhunytat a sírkertbe s honvéd bajtárs Kovács Áron a meghaldogultat illő ékes beszéddel búcsúztatta el a sokat szenvedett veteránt, megemlékezvén a haza szolgálatában szerzett érdemeiről is.

— Mint M. Vásárhelyről írják, Nagy Pista temetésénél néhány talibuzgó B....-yt éltette. Ezt mint korteskedési unicumot jegyeztük fel. Az effélének ily alkalomkor csakugyan nem lenne helye.

— Ugyan M. Vásárhelyről írják nekünk, hogy a b. Rodich ezred egy zászlóalja oda megérkezett. Tudósítónk reméli, hogy a legjobb egyetértésben lesznek a polgársággal, s az egyen-

lősegi kör elnöke is eleget tesz a tisztikar azon több helyen kifejezett óhajának, hogy az olvasó körbe bevezetessenek. E részben tudjuk, hogy Maros-Vásárhely derék polgárai a székely vendégszeretet teljében részesítendik tiszavideki véreinket s tisztjeiket.

— Szász-Sebeben a „Zöldfa” vendéglő állásának csöztengerivel telt padlása beszakadt; a romok összetörték egy ernyős szekert is, melyben egy 12 éves fiú aludt, ki csodálatosan menekült meg, hogy lezuholt gerenda fenakadt s ez tevé lehetővé, hogy a romok és törökűzű alól ki lehet menteni a megmaradt gyermeket.

— A nagy-sebenedi magyar kir. pénzügyigazgatóság területén fekvő adóhivatalokhoz kinevezettek: adóhivatali gyakornokok: Kenz Mihály, Klobber Walter Nándor, Wolf Gusztáv, Hentschel József, nyugdíjazott dultó Izsák Lajos, volt honv. főhadnagy Szűcs Dániel, adóhivatali szolga Pauer József II-od osztályú adósegédtiszttekké.

— Hilibi Gál János országgyűlési képviselőségéről, mint királyi létszemélynek, lemondván, f. hó 27-dikén ns. két Oláhfalva mezővárosa Henter Geyzát választá meg képviselőjének.

— Színházunkban páholyokat bérelni óhajtó, helyi és még vidéken tartózkodó közönségünk figyelemztetjük, hogy a bejelentés határideje jövő vasárnap, u. m. october 10-kén lejár.

\* A porosz koronahg Bécsben mulatása alkalmából az udvarmesteri hivatal elkészítette a programot; lesz fényes kirándulás Laxenburgba, a porosz követ, b. Werther, pedig a koronahg jelenlétének tünepere díszlakomát ad, melyhez a diplomatai körök kitünőségei hivatalosak. A király szerdán érkezik meg Ischlből Bécsbe.

— A m. kir. kereskedelmi miniszterium — mint ezt minapában lapunk is hírképen említette — augusztus hó 25-kén 18903—1869. szám alatt kelt rendelet értelmében f. hó 1-től a jegybélyeges levelezést életbe léptette. Ebből kifolyólag a postahivatalok magyar és német szövegű, jegybélyeges levelezési lapokat adnak az illetőknek, a melyekre irt rövid közlemények az osztrák-magyar birodalom minden részeiben két új krajczár díjért fognak elszállíttatni. Ily levelezési lapok egyelőre csak az osztrák-magyar monarchia területén küldhetők szét.

— A vasárnap esti égést, f. hó 5-kén reggeli 6 órakor ismét egy más következett: a hideg, egy iszálló égett le. Városunkon őszszel az égések napirenden vannak; pedig az év ezen szakában esik a legtöbb kár a nagyrészt behordott mezei takarmányban. Nem egy polgár jut ilyenkor koldusbotra. A városi képviselőnek kezdeményezni kellene egy tűzoltó-testület szervezését. Volt alkalmunk tapasztalni ez alkalommal is, mily hanyagn és ügyetlenül foly az oltás munkája. A tűz tovább terjedését legelőbbnyire csak az isteni gondviselés gátolja meg. Gyakran egykedvűséggel szemléli a lángok pusztítását a külvárosi polgárság egy része, s oltás helyett a hatóságokra szitkozódik nem egy, vasvillájára támaszkodva nézve a tűz elharapózását, jóllehet sokszor saját laka és vagyona is fenyegetve van volt. Az oltásban leginkább a mű-

végzők nagyok és kicsinyek, férfiak és nők, szóval az egész falu lakossága e műveletet a gunyhók előtt végzi el, misem adva a titkok rejtegetésére.

A férfiak és nők egész csoportjaival találkoztunk, kik a folyónál ép most végzik el fűrdésüket; az asszonyok vállukon hozzák a vizes ruhákat, mellettük meztelen gyermekeik talpálnak, vagy karjaikon viszik kisdendeiket, mindnyájának ártó haja hátán csüng alá. Itt-ott a házakat körül üvedző törpe verandákon látjuk ültözkedni az előkelőbb osztályhoz tartozó férfiakat. Némelyik a földre guggolt le, s gyakran tesztelgetve a tükörbe rendezi haját, oly gondal és pontossággal, mint azt az európai divathölgyek szokták tenni. Mások, kiknek a vallás csak egy vékony üstököt hagy koponyájukon, hamar elvégzik a fűrdésködést s már barátaikkal fecsegnek, közönlök elhaladó ismerőseiket s elmondják egymásnak a napi udonságokat.

A másik verandán a falu borbélyja foglalkozik, mindenkinek a vallás szabályai szerint borotválja le haját, mintha csészét borítva az illető fejére s körötte minden haját levágna, hogy csak a csésze által eltakarj maradjon meg koponyáján. Pár perc múlva elértünk a kiszálló helyhez. A folyóhoz vezetető lépcsőken nyüzsg az ember, vén férfiak és asszonyok, fiatal legények, leányok és gyermekek vannak ide gyűltve, s élénken, vidóran társalognak egymással, hirtelen merülnek a víz alá, majd ismét felbukkannak. Azután megtöltik vízzel ghurraikat, melyek addig a vízben ide-oda úszkáltak, felteszik fejükre s szép csendesen haza indulnak.

A ghat az általános találkozó helye az indus hölgyeknek, ez az ő boulognei erdőjük, állatkertjük, Praterjük, — a kora reggelt használják sétáikra. Egy órával később a hely ismét pusztá, elhagyott; a reggeli ültözködés, vagy legalább annak azon része, melyet a fűrdés képezett, be van végezve, a híreket, udonságokat kicserélték, a napi víz-szükségletet beszerezték, s a tompa zúgás, mely a bazarból lehangkik az egyedüli hang, mely ezután a vidék siri csöndét félbeszakítja.

(Esr.)

## TÁRCSA.

Falusi csendélet Kelet-Indiában.

I.

Évről-évre szaporodik azok száma, kik néhány havi falusi csendéletre vágnak. E célra alig találhatni alkalmasabb vidéket, mint Bengalia csendes falvait s tanyáit.

Mielőtt vaspálya szelte át az országot, e falvak a calcuttai világ-kikötőbe vezető nagy országút mellett feküdtek, melyen sürgött-forgott a sok ember és szállíták a tőmérdek árúkat; ma minden közlekedés a több mértföldnyi távolra eső vasúton történik, s az félreeső falvak csendesek, mint ama folyók, melyeknek partjaira épültek. Lakói, mintha örökösen aludnának s almodnának, az ég végtelen kékjéből reájok stító forró nap sugarak hatása alatt.

Valamennyi nagyobb építmény, templomok, paloták romhalommá lettek, vagy lassanként omladoznak; csak a szegények gunyhói néznek ki úgy ma is, mint évezredek előtt. Falaik vályogból és iszapból vannak, fedeleik szalmából és nádából készülték; mégis összetartoztatjuk a félvilágot, míg valami oly tisztát és csinosat találhatnánk, mint a kelet-indiai gunyhók belső osztályai. A ház földén nem fedezhetünk fel port, vagy szemetet, ott a szűgletben van a bambuság, melylyel a tisztaságot eszközlik, e nyeletlen szerszám, a „Dsarun” elválhatlan társa minden kelet-indiai nőnek. Minél beljebb hatolunk a lakosok lakásokba, annál inkább látjuk nyomait a házi kormányt vezető szellemnek. Kancsók és más cserép edények vannak a fal mellett polczokra felrakva, csinnal és izléssel. Hát azok a festői alaku korsók mily szépen állanak ama állványra kirakva. Minden egyes edény, kancsó, valami csinos kelmével van befűdve, nehogy por hulljon beléjük, vagy egerek, házi állatok bele nyulhassanak. Ha e takarórúhát levezesszük, találnánk az edényekben különböző magvakat, gabnaféléket,

olajat, sőt a házi asszony ékszereit is ilyenben tartja, mert a legelhagyottabb indus falvak szegény asszonyainak is vannak ékszerei, ereklyéi; sőt néha egész földi vagyonukat ilyesekbe fektetik, t. i. ékszerekbe, meg arannyal és ezüsttel himzett kőtöskébe verik.

A bengaliai nő, legyen előkelő, vagy közsorsú, egész szellemi erejét arra fordítja s az képezi minden óhaját, hogy csinosan öltözhessék: kőtöcsék és ékszerek bírása képezi vágyainak célját, mindig ezekről beszél, ezekért fut, fárad, ezekről ábrándozik, ezek után sohajtozik.

Egy fali fülkében áll rendszeren a ház lámpája. Ez egy cserép csésze, melybe bál gyantát egy kis pamutot tesznek. A fülke hasonlít a mi oltáraink szentségtartóához, s eredetileg valamely bálvány beállítására lehetett szánva. A hálószerobának egyetlen butora van: az ágy (Tsarpoj). Az ágy erős zsinorokból van készítve, melyeket egy hosszukás fa ráma erősít meg, s tábla egy láb magas faláakra van helyezve, s nagyon kényelmes és szellős fekhelyet képez.

Minde gazdaság birtokosa s a csinos ház tulajdonosa egy földész, a mint ezt a ház fedelgerendájáról lefüggő egy-két gazdasági eszköz mutatja; egy durva eke, milyent használhattak Ádám korában, midőn ő a paradicsomból elűzetett s véres verítékekkel kelle élni tanulnia, — egy kurtanyelű fejsze és egy sarló, ezek képezik a gazdaszükszók leltárát. Egy ily gazda földje néha alig terjed egy holdnyira.

Azonban, a mily csinos és tiszta a ház belsége, ép oly visszataszító a külseje és környéke. Az udvaron halomra gyűlt a por és szemét; a szeméttartót, melybe mindenféle gyszagot begyűjtöttek, be sem fedik, s ritkán, vagy sohasem tisztítják ki; mellette van egy mocsár, tele büdös folyadékkal, rothadt plántákkal és lapukkal, mintegy gőczpontja ez a halálos lázokat terjesztő ártalmas gőzök fejlődésének. Tovább facsoport áll, rendszeren palma- és mangofák, kezdetét képezvén egy áthatatlan bozottnak, melyben nem egy veszedelmes



